

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Hükümlü Bireylerde Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal Görünüş Kaygısına Etkisi

*The Effect of Perceived Social Support on Social Appearance Anxiety in Convicted Individuals*Hüseyin ÇAPUK¹, Müjde KERKEZ²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi,
Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve
Teknikleri Bölümü,
huseyincapuk@outlook.com, ORCID:
0000-0003-0542- 3152

²Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü, mkerkez@sirnak.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-6968- 9454

Başvuru: 18.01.2024
Kabul: 28.10.2024

Atıf: Çapuk, H ve Kerkez, M..
(2024). Hükümlü bireylerde algılanan
sosyal desteğin sosyal görünüş
kaygısına etkisi. *Toplum ve Sosyal
Hizmet*, 35 (4), 713-731.
DOI: 10.33417/tsh.1422293

ÖZ

Bu çalışmanın amacı hükümlü bireylerde algılanan sosyal desteğin sosyal görünüş kaygısına etkisini belirlemektir. Tanımlayıcı tipte yapılan çalışmanın örneklemini 193 yetişkin hükümlü erkek birey oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri "Sosyodemografik Bilgi Formu", "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği", "Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya katılanların yaşları 34.66 ± 10.07 , %45.1'i lise mezunu, %53.9'u evlidir. Çalışmada cezaevinde kalan hükümlü bireylerin sosyal destek düzeyleri arttıkça sosyal görünüş kaygı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Çalışmada infaz sürecindeki hükümlülerin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Aile Alt Boyutu ($r=-0.240^*$, $p=0.001$), Arkadaş alt boyutu ($r=-0.188^{**}$, $p=0.009$), Özel insan alt boyutu ($r=-0.151^{**}$, $p=0.037$) ve toplam puanı ($r=-0.233^*$, $p=0.001$) ile Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak önemli negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır. Hükümlülere yönelik sosyal desteğin artırılmasının ve aileleriyle yakın ilişkilerin sağlanmasına yönelik psikososyal programların, sosyal görünüş kaygılarını olumlu yönde etki yapacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Cezaevi, Hükümlü Bireyler, Sosyal Destek, Sosyal Görünüş Kaygısı

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the effect of perceived social support on social appearance anxiety in convicted individuals. The sample of the descriptive study consisted of 193 adult male convicted individuals. The data were collected using the "Sociodemographic Information Form", "Multidimensional Perceived Social Support Scale", and "Social Appearance Anxiety Scale". The ages of the participants were 34.66 ± 10.07 , 45.1% were high school graduates and 53.9% were married. In the study, it was found that as the social support levels of the convicted individuals in prison increased, their social appearance anxiety levels decreased. In the study, a statistically significant negative weak relationship was found between the Multidimensional Perceived Social Support Scale Family Subdimension ($r=-0.240^*$, $p=0.001$), Friend Subdimension ($r=-0.188^{**}$, $p=0.009$), Special Person Subdimension ($r=-0.151^{**}$, $p=0.037$) and total score ($r=-0.233^*$, $p=0.001$) and Social Appearance Anxiety Scale of the convicts in the execution process. It is thought that increasing social support for convicts and psychosocial programs to ensure close relationships with their families will have a positive effect on social appearance anxiety.

Keywords: Prison, Convicted Individuals, Social Support, Social Appearance Anxiety

GİRİŞ

Toplumların düzenli işleyişini sürdürebilmesi için bireylerin belirli kurallara ve yasalara uyması gereklidir. Ancak, bu kurallara aykırı davranışlar zaman zaman toplumsal düzeni bozarak suç teşkil edebilir (Elagoz & Çenesiz, 2020). Toplum içinde yaşanan işsizlik, ekonomik sorunlar, arkadaş ilişkileri, ailevi sorunlar, eğitim, çevresel sorunlar, psikolojik problemler gibi birçok durum suçun işlenmesine yol açan nedenler arasında sayılmaktadır (Görgülü & Öntaş, 2013). Bugün dünya çapında toplam 10.74 milyon kişi cezaevinde yaşamını sürdürmektedir. Türkiye’de Ceza infaz kurumu istatistiklerine göre 31 Aralık 2023 tarihinde 291.911 hükümlünün yer aldığı belirtilmiştir (CTE, 2023). Yapılan bir çalışmaya göre, ABD’de her 152 kişiden biri, Rusya’da her 249 kişiden biri, Türkiye’de ise her 347 kişiden biri ceza ve infaz kurumlarında hükümlü veya tutukludur (Özgenç & Bayraktarlı, 2019). Bu bireyler, tutuklanma sürecinde seyahat kısıtlaması, sosyal ilişkilerden uzaklaşma ve iş kaybı gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmakta; cezaevlerinde ise aşırı gürültü, stres, kötü muamele, sapkın davranışlar ve cinsel taciz gibi zorlu koşullara maruz kalabilmektedir. (Aksayan, 2022). Özgürlüğün kısıtlandığı cezaevlerinde, kurumun kurallarına ve rutinlerine alışmak zorunda kalan hükümlülerin birtakım bireysel ve psiko-sosyal sorunlar yaşayabildikleri yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Kızmaz, 2007; Ravanoğlu, 2018). Şüphesiz ki cezaevlerinde hükümlülerin infaz sürelerince eğitim ve iyileştirme faaliyetleriyle ruh sağlığının desteklenmesi ve sosyal desteğin sürdürülmesi önemi yadsınamaz bir gerçektir. Öte yandan bireylerin infaz sürecinde aile bağlarının ve desteğinin azalması ise kişinin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Literatürde, hükümlü bireylerin kendilerini hala dışarıda yaşamın bir parçası olarak hissettiklerinde yani dışardan algıladıkları sosyal destek artıca ruh sağlığının da olumlu düzeyde arttığı belirlenmiştir (Ravanoğlu, 2018). Hükümlüler açısından sosyal destek, geçiş sürecini kolaylaştırmak, tekrar suç işlemekten kaçınmak ve herhangi bir psikolojik hastalıktan etkilenmeden sağlık riski uygulamalarına girme olasılığını artırmak için cezaevinde kaldıkları süre boyunca ve tahliye sonrası dönemde kritik öneme sahiptir (Dadi, Dachew, Tariku, Habitu, & Demissie, 2019).

Hapishane ortamında sosyal ilişkilerin sınırlı olması, tutuklanma, yargılanma sonucunda hükümlüler kendilerini ötekileşmiş hissederek toplumsal tepki ve damgalama gibi durumlar yaşamaktadırlar (İnan, 2020). Hükümlü bireylerde sosyal görünüş kaygısı, hapishane koşullarının yarattığı zorluklar ve toplumsal damgalanmanın etkisiyle daha da belirginleşir. Bireyler, başkaları üzerinde olumlu bir izlenim bırakma konusunda yetersiz kalacaklarını düşündüklerinde bu kaygıyı daha yoğun yaşarlar. Sosyal görünüş kaygısı, başkalarının fiziksel görünümüne yönelik olumsuz yargılarda bulunacağı endişesiyle ortaya çıkan bir kaygı türüdür (Ahmet, 2016).

Sosyal görünüş kaygısının temelinde başkaları tarafından olumsuz değerlendirme korkusu yatmaktadır. Bu kaygıya sahip bireyler, beden imajlarıyla ilgili olumsuz düşünceler geliştirerek, vücutlarının tamamı veya herhangi bir organı hakkında memnuniyetsizlik ve rahatsızlık hissedebilirler. Bu durum, kendilerine diğer insanlara kıyasla daha az çekici görmelerine ve bedenleriyle ilgili huzursuzluk yaşamalarına neden olur (Doğan, 2010).

Hapishanede tutuklu veya hükümlü olan bireyler, genellikle algıladıkları sosyal destek, psikolojik dayanıklılık ve kendini kabul etme düzeyleri düşüktür ve bu durum daha çok sosyo-demografik faktörlerden etkilenmektedir. Sosyal izolasyon, damgalanma ve sınırlı iletişim olanakları nedeniyle bu bireyler, destek sistemlerinden yeterince yararlanamayabilirler (Huang et al., 2020). Dahası yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve geçmiş deneyimler gibi birçok sosyo-demografik özellikler, algılanan sosyal desteği ve sosyal görünüş kaygısını etkileyebilir. Bu faktörler göz önüne alındığında, toplumla iç içe çalışan multidisipliner ekiplerin (halk sağlığı hemşireleri, sosyal hizmet uzmanları) bu gruplara yönelik destekleyici müdahaleleri büyük önem taşımaktadır. Özellikle halk sağlığı hemşirelerinin hükümlü bireylere yönelik eğitim müdahaleleri, onların iyi oluş hali, kendini kabul ve algılanan sosyal desteği artırmada koruyucu bir faktör olabilir. Bu bağlamda çalışmada savunmasız gruplarda yer alan hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek algısının sosyal görünüş kaygısına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

- Hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek nasıldır?
- Hükümlü bireyler sosyal görünüş kaygısı yaşamakta mıdır?
- Hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve sosyal görünüş kaygısı hissetme düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Bu araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme: Araştırma evreni Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan bir Ceza ve İnfaz Kurumlarındaki kapalı ve açık cezaevinde 18-65 yaş arasındaki yetişkin bireylerden oluşmaktadır (N=500). Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında alfa = .05, %95 güven düzeyi toplam 218 bireye ulaşılması gerektiği belirlenmiştir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2014). Anketler, katılımcıların gizlilik ve mahremiyet haklarına saygı göstermek, kişisel bilgilerin üçüncü taraflarla paylaşılmaması ve cezaevi yönetiminin belirlediği kurallara uyulması amacıyla kurumda görev yapan psikolog aracılığıyla dağıtılmıştır. Araştırmacılar tarafından, kurum bünyesindeki uzman psikoloğa anket formlarının doldurulma süreciyle ilgili eğitim vermiştir. Eğitimde, hükümlülerin çalışmaya gönüllü olarak katılmalarının sağlanması, anket formları dağıtılmadan önce araştırmanın amacının açık bir şekilde katılımcılara iletilmesi ve katılımcıların istedikleri herhangi bir anda çalışmadan çekilebileceklerinin belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Psikolog, katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanarak çalışmayı yürütmüştür. Beş aylık süreç boyunca cezaevinde anketler dağıtılmış ve toplam 218 hükümlüye uygulanan anket araştırmacılar tarafından teslim alınmıştır. Ancak, yapılan ön inceleme sonucunda, eksik veri içeren 25 anket formunun analiz dışında bırakılmasına karar verilmiş ve sonuç olarak 193 katılımcıya ait veriler analiz sürecine dahil edilmiştir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, Ekim 2022-Şubat 2023 tarihleri arasında, bir il merkezinde Kapalı ve Açık Cezaevinde yetişkin hükümlü bireylerle yüz yüze toplanmıştır.

Araştırmaya dâhil edilme ölçütleri: (1) Araştırmaya katılmaya gönüllü olan, (2) 18-65 yaş arası erkek bireyler, (3) Okuma-yazma bilen, (4) psikiyatrik bir tanısı olmayan bireyler araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmaya dâhil edilmeme ölçütleri: (1) Araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan, (2) Kadın, 18 yaş altı ve 65 yaş üzerinde olan, (3) Okuma-yazma bilmeyen (4) psikiyatrik tanısı olan bireyler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla literatür bilgileri taranarak hazırlanan (Wang, Mann, Lloyd-Evans, Ma, & Johnson, 2018; Yıldız, 2011) yetişkinlere ait “Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”, “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır.

“Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)”

ÇBASDÖ, Zimet ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Eker ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Eker, 2001). Sosyal desteğin kaynağına ilişkin toplam 12 maddeden oluşan ölçeğin, 3 alt grubu (aile, arkadaş, özel bir insan) vardır. Ölçekten alınabilecek puan 12-84 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade eder. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.85'dir. Çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı bütün ölçek için 0.82'dir.

“Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)”

Halt ve ark. (2008) tarafından geliştirilen ölçeğin, Türkçeye uyarlanması Doğan (2010) tarafından yapılmış olup on altı maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır (Doğan, 2010). Ölçek 5'li likert tipi derecelendirme ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin 1 nolu maddesi ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.93'tür. Çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı tümü için 0.95'tir (Doğan, 2010).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce Şırnak Üniversitesinden Etik Kurul İzni (2021,100) ve Adalet Bakanlığından (2022 tarih ve E-57292265-204.04-1270/138414 sayı) kurum izini alınmıştır. Araştırma süresince Helsinki Bildirgesinde belirtilen kurallara dikkat edilmiştir. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Verilerde Sosyo-demografik verilere ilişkin frekans dağılımları, sayı ve aritmetik ortalama kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogrov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Bu

sonuçlar doğrultusunda normal dağılım gösteren veriler Independent Samples testi, One-Way Anova testi ve pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Anlamlılık değeri $p < 0.05$ göre değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Türkiye genelinde sadece tek bir ilde bulunan cezaevinde kalan erkek hükümlüler ile sınırlıdır. Araştırma anketlerinin kurum psikoloğu aracılığıyla dağıtılması, katılımcıların yanıtlarını otorite etkisi altında şekillendirmiş olma olasılığını doğurabilir. Ayrıca, araştırma verileri katılımcıların öz raporlamalarına dayandığından verilen yanıtlar, gerçek düşünceleri ve davranışları yansıtmayabilir. Bu nedenle sonuçlar dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. Gelecekteki çalışmalarda, farklı illerdeki cezaevlerinde daha geniş bir popülasyon ile veri toplanması ve otorite etkisini en aza indirmek için bağımsız gözlemciler tarafından anketlerin uygulanması önerilir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılan yetişkin hükümlü bireylerin sosyodemografik özellikleri, algıladıkları sosyal destek düzeyi ve sosyal görünüş kaygı düzeyleri incelenmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı

Yaş	X±SS	34.66±10.07	n	%
Eğitim Durumu				
Okur-yazar			26	13.5
İlkokul			40	20.7
Ortaokul			40	20.7
Lise			87	45.1
Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Medeni Hali				
Evli			104	53.9
Bekar			74	38.3
İlişkisi var/Nişanlı/Sözlü			15	7.8
Eş Eğitim Durumu*				
Okuryazar değil			31	16.1
Okur-yazar			11	5.7
İlkokul			24	12.4
Ortaokul			15	7.8
Lise			25	13.0
Lisans			3	1.6
Evli Değilim			84	43.5
On İki Yaşına Kadar Çocukluğunu Geçirdiği Yer				
Köy			57	29.5
Kasaba			6	3.1
İlçe			86	44.6
İl			44	22.8

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-demografik Özelliklerinin Dağılımı Devamı

Çocukluğunu Geçirdiği Bireyler		
Anne, baba, kardeş	145	75.1
Anne, baba, kardeş ve geniş aile	38	19.7
Düzensiz farklı yerlerde	10	5.2
Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Gelir Getirici Bir İşte Çalışma Durumu		
Evet	151	78.2
Hayır	42	21.8
Birlikte Yaşadığı Kişiler		
Aile	175	90.7
Tek başına	16	8.3
Diğer	2	1.0
Psikolojik Tedavi Görme Durumu		
Evet	28	14.5
Hayır	165	85.5
Algılanan Ruh Sağlığı Durumu		
Çok Kötü	19	9.8
Kötü	27	14.0
Orta	41	21.2
İyi	56	29.0
Çok İyi	50	25.9
Ceza İnfaz Kurumuna Girdikten Sonra Medeni Halinde Değişme Durumu		
Evet	38	19.7
Hayır	155	80.3
Geçim Kaynağı Kendi Geliri		
Evet	113	58.5
Hayır	80	41.5
Geçim kaynağı aile geliri		
Evet	62	32.1
Hayır	131	67.9
Aile İçinde Şiddet Görme Durumu		
Evet	39	20.2
Hayır	154	79.8
Anne ve Babanın Medeni Durumu		
Evli	136	70.5
Anne-baba ayrı yaşıyor	5	2.6
Anne ve/veya babanın vefatı	52	26.9
Aile Tipi		
Çekirdek aile	69	35.8
Geniş aile	106	54.9
Anne-baba ayrı yaşıyor	18	9.3
Ceza İnfaz Kurumundaki Suç Türlerine Göre Dağılım		
Hırsızlık suçu	36	18.7
Cinayet suçu	36	18.7
Uyuşturucu suçu	98	50.7
Yaralama suçu	23	11.9
İntihar veya Kendine Zarar Verme Durumu		
Evet	31	16.1
Hayır	162	83.9

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı devamı

İntihar girişiminde bulunma durumu		
Evet	20	10.4
Hayır	173	89.6
Kendine zarar verme durumu		
Evet	25	13.0
Hayır	168	87.0
Ceza İnfaz Kurumuna Girdikten Sonra Psikososyal Yardım Alma Durumu (İlk Görüşme Hariç)		
Evet	90	46.6
Hayır	103	53.4
Psikolojik Sorunlardan Destek Alma		
Evet	42	21.8
Hayır	151	78.2
Aile Sorunlarından Dolayı Destek Alma		
Evet	25	13.0
Hayır	167	86.5
Salıverme Sonrası Yaşamdan Dolayı Destek Alma		
Evet	22	11.4
Hayır	171	88.6
Ceza İnfaz Kurumuna Girdikten Sonra Psikososyal Yardım Servisiyle Kurs Ve Atölye Çalışmaları İçin Destek Alma (İlk Görüşme Haricinde)		
Evet	179	92.7
Hayır	14	7.3
İşlediği Suçtan Dolayı Aile Tarafından Kabul Edilme Durumu		
Evet	167	86.5
Hayır	26	13.5
Halen Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Aile Üyesinin Olma Durumu		
Evet	41	21.2
Hayır	152	78.8
Ailenin/Yakınlarının Ziyaret Durumu Ve Yaşam Yerleri		
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu ilçede	82	42.5
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu ilde	48	24.9
Ever-İnfaz kurumuna yakın ilde	18	9.3
Evet-İnfaz kurumuna uzak ilde	26	13.5
Hayır Gelmiyorlar	19	9.8
Ziyaret Eden Aile/Yakın Üyeleri		
Anne-baba	87	45.1
Eş-çocuklar	57	29.5
Kardeşler	31	16.1
Arkadaş-akranlar	3	1.6
Kimse gelmiyor	15	7.8
Aile ile Açık Görüş Zamanı		
Her ay	108	56.0
İki ayda bir	28	14.5
Üç ayda bir veya daha fazla	23	11.9
Daha seyrek	14	7.3
Görüşme yapan olmadı	20	10.4

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı devamı

Aile ile Kapalı Görüş Zamanı		
Ayda bir	18	9.3
İki ayda bir	12	6.2
Üç ayda bir veya daha fazla	17	8.8
Daha seyrek	63	32.6
Görüşme yapan olmadı	83	43.0
Aile ile Telefonla Görüşme Sıklığı		
Ayda bir	165	85.5
İki ayda bir	4	2.1
Daha seyrek	7	3.6
Görüşme yapan olmadı	17	8.8
Aile ile Mektupla Görüşme Sıklığı		
Her ay	7	3.6
İki ayda bir	3	1.6
Üç ayda bir veya daha fazla	13	6.7
Daha seyrek	50	25.9
Görüşme yapan olmadı	120	62.2
Ailenin Para Yardımında Bulunma Durumu		
Evet	154	79.8
Hayır	39	20.2

Tablo 1 de katılımcıların %45.1'i lise mezunu, %53.9'unun ceza infaz kurumuna girmeden önce evli olduğu, %16.1'inin evli olan eşlerin eğitim durumu okuryazar olmadığı, %44.6'nın on iki yaşına kadar çocukluğunu ilçede geçirdiği, %75.1'inin çocukluğunu anne, baba ve kardeş ile geçirdiği, %78.2'sinin ceza infaz kurumuna girmeden önce herhangi bir işte çalıştığı, %90.7'sinin ailesi ile birlikte yaşadığı, %85.5'inin psikolojik tedavi görmediği, %29.0'ının ruh sağlığını iyi olarak algıladığı, %80.3'ünün ceza evine girdikten sonra medeni durumunun değişmediği, %58.5'inin geçim kaynağı kendi geliri, %67.9'unun geçim kaynakları arasında ailenin olmadığı, %79.8'inin aile şiddeti görmediği, %70.5'inin anne ve babanın medeni durumu evli, %54.9'unun geniş aile, %18.7'sinin hırsızlık suçu işlediği, %18.7'sinin cinayet suçu işlediği, %56.5'inin uyuşturucu suçu işlediği, %11.9'unun ceza infaz kurumunda yaralama suçu olduğu, %16.1'inin intihar ve kendine zarar verdiğinin, %10.4'ünün intihar girişiminde bulunduğu, %13.0'ının kendine zarar verdiği, %46.6'sının ceza infaz kurumunda kaldığı süre içinde psikososyal ilk görüşme haricinde görüştüğü, %21.8'inin psikolojik sorunlardan dolayı destek aldığı, %13.0'ının aile sorunlarından dolayı destek aldığı, %11.4'ünün salıverme sonrası yaşamdan dolayı destek aldığı, %92.7'sinin ceza infaz kurumuna girdikten sonra psikososyal yardım servisiyle kurs ve atölye çalışmaları için destek aldığı, %86.5'inin işlediği suçtan dolayı aile tarafından kabul edildiği, %21.2'sinin halen ceza infaz kurumunda bulunan aile üyesinin olduğu, %42.5'inin Ceza infaz kurumunun bulunduğu ilçeden ziyarete geldiği, %45.1'inin anne ve babası tarafından ziyarete geldiği, %56.0'ının açık görüşmeye her ay geldiği, %43.0'ının kapalı görüşmeye gelmediği, %85.5'inin ayda bir telefon ile görüştüğü, %62.2'sinin ailesi ile mektup görüşme sağlamadığı, %79.8'inin ailesinin para yardımında bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Alt Boyutları ile Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden (SGKÖ) aldıkları toplam puan ortalamaları

	Min.	Max.	X±SS
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Alt Boyutları			
Aile	4	28	24.05±6.38
Arkadaş	4	28	16.74±8.66
Özel İnsan	4	28	14.47±8.77
ÇBASDÖ Toplam Puanı	12	84	55.26±19.26
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği			
SGKÖ Toplam Puanı	16	80	37.43±17.93

Tablo 2'de katılımcıların ÇBASDÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları 55.26±19.26, ÇBASDÖ alt boyutlarından aldıkları toplam puan ortalamaları sırasıyla; aile boyutu 24.05±6.38, arkadaş boyutu 16.74±8.66, özel insan boyutu 14.47±8.77 olarak bulunmuştur. Katılımcıların SGKÖ toplam puan ortalaması 37.43±17.93 olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların bazı sosyodemografik değişkenlerinin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Alt Boyutlarına ait toplam puanların karşılaştırılması

	AİLE	ARKADAŞ	ÖZEL İNSAN	ÇBASDÖ TOPLAM
Eğitim durumu				
Okur-Yazar	23.11±5.80	19.30±7.86	16.84±8.94	59.26±19.66
İlkokul	24.57±6.40	19.82±9.15	16.37±9.60	60.77±21.99
Ortaokul	23.40±6.88	13.30±7.73	11.95±7.85	48.65±16.63
Lise	24.39±6.34	16.14±8.49	14.04±8.51	54.58±18.21
	F=0.493	F=4.978	F=2.485	F=3.176
	p=0.68	p=0.00	p=0.06	p=0.02
Ceza infaz kurumuna girmeden önce Medeni hali				
Evli	24.64±5.61	18.09±8.42	15.50±8.62	58.24±18.09
Bekar	23.17±7.26	14.95±8.76	12.75±8.73	50.89±20.03
İlişkisi var/Nişanlı/Sözlü	24.26±6.68	16.20±8.76	15.80±9.25	56.26±20.53
	F= 1.156	F= 2.922	F=2.329	F= 3.240
	p= 0.31	p= 0.05	p= 0.10	p= 0.04
Eş eğitim durumu				
Okur-yazar	23.64±6.60	16.95±8.37	14.52±8.79	55.11±18.94
İlkokul	23.79±6.14	18.00±9.04	16.20±8.09	58.00±19.56
Ortaokul	24.86±5.56	16.73±8.99	13.06±7.78	54.66±17.51
Lise	26.85±2.99	20.96±6.67	17.17±9.13	65.00±15.04
Evli değil	23.25±7.10	14.88±8.84	13.29±8.91	51.42±20.02
	F=1.830	F=2.871	F=1.383	F=2.850
	p=0.12	p=0.02	p=0.24	p=0.02
Çocukluğunu geçirdiği bireyler				
Anne, baba, kardeş	23.93±6.70	16.65±8.57	14.05±8.82	55.09±19.58
Anne, baba, kardeş ve geniş aile	25.78±3.23	17.47±9.63	14.10±8.83	57.36±18.44
Düzensiz farklı yerlerde	19.10±8.07	15.30±6.30	15.40±8.77	49.80±18.32
	F=4.612	F=0.279	F=0.089	F=0.632
	p=0.01	p=0.75	p=0.91	p=0.53

Tablo 3: Katılımcıların bazı sosyodemografik değişkenlerinin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Alt Boyutlarına ait toplam puanların karşılaştırılması devamı

Aile içi şiddet görme durumu				
Evet	22.56±7.56	19.59±8.98	18.43±9.53	60.59±23.37
Hayır	24.48±5.94	15.90±8.41	13.20±8.21	53.69±17.66
	t= -1.765	t= 2.513	t= 3.504	t= 2.103
	P=0.12	P=0.01	P=0.00	P=0.07
Aile Tipi				
Çekirdek aile	23.88±6.91	16.59±8.81	15.11±8.58	55.59±20.36
Geniş aile	24.93±5.59	17.19±8.65	14.09±8.73	56.22±18.15
Anne-baba ayrı yaşıyor	19.50±6.93	14.66±8.28	14.22±10.09	48.38±21.02
	F=5.905	F=0.671	F=0.289	F=1.292
	p=0.00	p=0.51	p=0.74	p=0.27
İntihar ve kendine zarar verme durumu				
Evet	20.48±9.07	16.45±9.95	14.51±10.36	51.45±27.20
Hayır	24.73±5.50	16.80±8.42	14.46±8.47	56.00±17.36
	t=-3.496	t=-0.206	t=0.031	t=-1.206
	p=0.01	p=0.85	p=0.97	p=0.37
Ceza infaz kurumuna girdikten sonra Psikososyal yardım alma durumu (ilk görüşme hariç)				
Evet	21.80±7.73	16.11±8.51	14.83±9.01	52.76±22.12
Hayır	24.67±5.82	16.92±8.72	14.37±8.74	55.96±18.41
	t=2.614	t=0.529	t=-0.301	t=0.953
	p=0.03	p=0.59	p=0.76	p=0.39
Salıverme sonrası destek alma				
Evet	26.04±3.55	22.68±6.62	20.45±9.05	69.18±16.36
Hayır	23.79±6.62	15.98±8.61	13.70±8.46	53.47±18.92
	t=-1.583	t=-3.513	t=-3.494	t=-3.716
	p=0.01	p=0.00	p=0.00	p=0.00
Aile/yakınlarının ziyaret durumu ve yaşam yerleri				
Evet-infaz kurumunun bulunduğu ilçede	24.47±5.90	18.71±9.04	16.08±8.65	59.28±18.93
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu ilde	24.08±5.68	15.31±6.95	13.04±8.10	52.43±15.72
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu yakın ilde	25.50±4.64	17.05±8.91	16.55±10.11	59.11±19.38
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu uzak ilde	23.26±6.94	14.96±8.78	12.03±7.66	50.26±19.13
Hayır-gelmiyorlar	21.84±9.82	14.00±9.39	12.47±10.04	48.31±25.34
	F=0.990	F=2.204	F=2.054	F=2.455
	p=0.41	p=0.07	p=0.08	p=0.04

Tablo 3: Katılımcıların bazı sosyodemografik değişkenlerinin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Alt Boyutlarına ait toplam puanların karşılaştırılması devamı

Ziyaret eden aile/yakın üyeleri				
Anne-baba	25.28±5.20	18.47±9.27	15.57±9.63	59.33±19.76
Eş-çocuklar	23.49±5.97	16.82±8.20	15.40±7.74	55.71±17.70
Kardeşler	23.48±7.05	14.16±6.99	11.61±7.72	49.25±16.17
Arkadaş-akranlar	21.66±5.50	16.00±5.29	18.33±6.11	56.00±5.56
Kimse gelmiyor	20.66±10.63	11.93±8.04	9.66±7.52	42.26±22.54
	F=2.201	F=2.818	F=2.685	F=3.626
	p=0.07	p=0.02	p=0.03	p=0.00
Aile/yakınları ile açık görüş zamanı				
Her ay	25.34±4.51	18.79±8.56	16.02±9.17	60.16±18.24
İki ayda bir	22.89±6.48	15.53±7.88	15.42±7.89	53.85±17.11
Üç ayda bir veya daha fazla	23.69±6.74	14.82±7.83	10.65±6.19	49.17±14.84
Daha seyrek	22.21±8.65	12.00±8.84	12.07±8.22	46.28±20.84
Görüşme yapan olmadı	20.40±10.23	12.90±8.37	10.80±8.59	44.10±23.08
	F=3.450	F=4.232	F=3.308	F=5.220
	p=0.01	p=0.00	p=0.01	p=0.00
Aile/Yakınları ile kapalı görüş zamanı				
Her Ay	27.38±1.78	22.50±8.41	21.05±9.34	70.94±18.12
İki ayda bir	26.33±3.70	20.00±9.08	13.91±8.31	60.25±17.04
Üç ayda bir veya daha fazla	25.94±3.92	19.05±8.94	13.64±10.20	58.64±19.23
Daha Seyrek	23.26±6.77	16.92±8.04	14.07±8.31	54.26±18.56
Görüşme yapan olmadı	23.20±7.06	14.42±8.37	13.59±8.35	51.21±18.76
	F=2.680	F=4.518	F=2.935	F=4.588
	p=0.03	p=0.00	p=0.02	p=0.00
Aile/yakınlar ile mektupla haberleşme durumu				
Her ay	26.85±3.02	26.57±2.69	24.57±5.85	78.00±10.31
İki ayda bir	22.66±5.03	15.00±12.12	15.33±6.11	53.00±22.11
Üç ayda bir veya daha fazla	27.30±1.25	20.76±7.51	17.23±8.21	65.30±15.06
Daha seyrek	25.44±4.95	17.96±7.92	15.40±8.75	58.80±17.35
Görüşme yapan olmadı	22.99±7.13	15.27±8.74	13.17±8.64	51.44±19.41
	F=2.736	F=4.379	F=3.627	F=5.381
	p=0.03	p=0.00	p=0.00	p=0.00

F:One Way Anova (Post Hoc Tukey); t: independent sample test; p=0.05

Tablo 3'de Katılımcıların ÇBASDÖ ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; eğitim düzeyi ilkokul olanların ÇBASDÖ toplam puanı ve arkadaş alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerine göre daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile ceza infaz kurumuna girmeden önceki medeni hali arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; ceza infaz kurumuna girmeden önce evli olanların algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerine göre daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile evli olan hükümlü bireylerin eşlerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; eğitim düzeyi lise olanların ÇBASDÖ toplam puanı ve arkadaş alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi, diğerlerine göre daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile çocukluğunu birlikte geçirdiği kişiler arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmıştır ($p<0.05$). Tukey testi sonuçlarına göre; çocukluğunu anne, baba, kardeş ve geniş ailede geçirenlerin aile alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerine kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile içi şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre, aile içinde şiddet görenlerin arkadaş ve özel insan alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi aile içinde şiddet görmeyenlere göre daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile tipi arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; geniş ailede yaşayanların aile alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerine göre daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile intihar ve kendisine zarar verme durumu arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre, intihar ve kendisine zarar girişimi olmayanların diğerlerine göre aile alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde psikolojik sorunlardan dolayı destek alma durumu arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde psikolojik sorunlardan dolayı destek almayanların alanlara göre aile alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde salıverme sonrası dolayı destek alma durumu arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde salıverme sonrası dolayı destek alanların almayanların alanlara göre aile, arkadaş, özel insan ve toplam puanında algıladıkları sosyal destek düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile ve yakınlarının ziyarete gelenlerin yaşadıkları yer arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; ailesinin ve yakınlarının infaz kurumunun bulunduğu ilçede yaşayanların toplam puanında algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerinden daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile ve yakınlarının en sık ziyarete gelenler arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; anne ve babaları tarafından ziyarete gelenlerin ÇBASDÖ toplam puanı, arkadaş ve özel insan alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerinden daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile ve yakınlarının kapalı ziyarete gelme sıklığı arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; her ay aile ve yakınları tarafından ziyarete gelenlerin ÇBASDÖ toplam puanı, aile, arkadaş ve özel insan alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerinden daha yüksektir.

Katılımcıların ÇBASDÖ ile aile ve yakınları ile mektup ile haberleşme durumu arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; her ay aile ve yakınları ile mektup ile haberleşenlerin ÇBASDÖ toplam puanı, arkadaş ve özel insan alt boyutunda, üç ayda bir mektup ile haberleşenlerin aile alt boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyi diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4: Katılımcıların Bazı Sosyodemografik Değişkenlerinin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) toplam puanların karşılaştırılması

	SGKÖ Toplam
Ceza İnfaz Kurumuna Girdikten Sonra Psikososyal Yardım Servisiyle Kurs Ve Atölye Çalışmaları İçin Destek Alma (İlk Görüşme Haricinde)	
Evet	30.64±11.35
Hayır	37.96±18.26
	F=5.622
	p=0.04
Aile/yakınlarının ziyaret durumu ve yaşam yerleri	
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu ilçede	41.51±19.65
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu ilde	32.89±14.13
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu yakın bir ilde	28.50±8.63
Evet-İnfaz kurumunun bulunduğu uzak bir ilde	36.46±18.25
Hayır-gelmiyorlar	41.05±20.30
	F=3.309
	p=0.01
Aile/Yakınlar İle Mektupla Haberleşme Durumu	
Her hafta	22.85±11.83
İki ayda bir	47.00±18.68
Üç ayda bir veya daha fazla	31.30±11.81
Daha seyrek	33.26±17.22
Görüşme yapan olmadı	40.44±18.28
	F=3.435
	p=0.01

F:One Way Anova (Post Hoc Tukey); t: independent sample test; $p=0.05$

Tablo 4 de Katılımcıların SGKÖ toplam puanı ile ceza infaz kurumuna girdikten sonra psikososyal yardım servisiyle ilk görüşme haricinde kurs ve atölye çalışmaları için destek alma durumu, aile yakınlarının ziyaret durumu ve yaşam yerleri, aile/yakınlar ile mektupla haberleşme durumu arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynaklandığı grubu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre; ceza infaz kurumuna girdikten sonra psikososyal yardım servisiyle ilk görüşme haricinde kurs ve atölye çalışmaları için destek almayanların, aile ve yakını infaz kurumunun bulunduğu ilçede olan ve aile ve yakınları aile iki ayda bir mektup ile haberleşenlerin sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Tablo 5: Katılımcıların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ile Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) arasındaki ilişki

	Aile	Arkadaş	Özel İnsan	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	r = -0.240** p = 0.001	r = -0.188** p = 0.009	r = -0.151* p = 0.037	r = -0.233** p = 0.001

*:p<0.05; **:p<0.01, r:pearson korelasyon analizi

Tablo 5'ya katılımcıların ÇBASDÖ aile alt boyutu ile SGKÖ arasında istatistiksel olarak önemli negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=-0.240^*$, $p=0.001$). Katılımcıların ÇBASDÖ arkadaş alt boyutu ile Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak önemli negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=-0.188^{**}$, $p=0.009$). Katılımcıların ÇBASDÖ özel insan alt boyutu ile SGKÖ arasında istatistiksel olarak önemli negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=-0.151^{**}$, $p=0.037$). ÇBASDÖ ile SGKÖ arasında istatistiksel olarak önemli negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=-0.233^*$, $p=0.001$).

TARTIŞMA

Bu çalışma, hükümlü bireylerde algılanan sosyal desteğin sosyal görünüş kaygısına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında görüşülen hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin orta seviyede olduğu görülmüştür (Tablo 2). Sanchez ve ark.'nın (2020) kadın hükümlüler ile yaptığı çalışmada, cezaevinde herhangi bir madde türünü kullananlarda kullanmayanlara göre algılanan sosyal desteğin ve dayanıklılıklarının daha düşük düzeyde olduğu vurgulanmıştır (Caravaca-Sánchez & García-Jarillo, 2020). Dadi ve ark.'nın (2019) hükümlüler arasında algılanan sosyal desteği etkileyen faktörleri inceleyen çalışmasında; eğitimli ve kırsal kökenli mahkumlar arasında sosyal destek düzeyi daha yüksekken, ayrımcılığa uğrayanlar ve Ortodoks olmayan Hristiyan mahkumlar arasında daha düşük olduğu belirlenmiştir (Dadi et al., 2019). Huang ve ark.'nın (2020) Çin'de tutukluların ruh sağlığına ilişkin yaptığı çalışmasında tutukluların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin genellikle düşük olduğu ve bu desteğin sosyo-demografik özelliklerden etkilendiği vurgulanmıştır (Huang et al., 2020). Bu bulgunun sonuçları literatürdeki sonuçlarla benzerlik gösterse de çalışmalardaki farklılıklar farklı kültürlerde ve farklı toplumlarda yapılmış olmalarından kaynaklanabilir.

Çalışmada ilkökul eğitim seviyesine sahip olan hükümlülerin toplam algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin daha iyi olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Yapılan bir çalışmada eğitim durumu okur yazar olan ve daha eğitimli olan hükümlülerin sosyal desteğinin daha iyi olduğu belirtilmiştir (Dadi et al., 2019). Bu durum, okuma yazma becerisi, kendini ifade etme yeteneği ve kalıcı arkadaşlıklar kurma arasındaki ilişkinin önemini vurgulamaktadır. Dahası, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin de yükseldiği, aynı zamanda bireylerin duygularını ve düşüncelerini daha iyi ifade ettikleri ve bu sayede daha güçlü sosyal bağlar kurdukları belirtilmektedir (Çıvgın & Gün, 2022). Dolayısıyla, eğitim ve sosyal

destek arasındaki etkileşim, bireylerin sosyal uyumunu ve genel iyilik halini olumlu yönde etkileyebilir.

Yapılan çalışmada ceza infaz kurumuna girmeden önceki medeni hali evli olanların algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha iyi olduğu saptanmıştır. Huang ve ark. (2020) yaptığı çalışmada evli ve birlikte yaşayanlarda algılanan sosyal destek düzeyi daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Evli kişiler eşlerinden veya ailelerinden daha fazla sevgi, destek ve ilgi görebilirler, ayrıca daha çok değer verildiğini hissedebilirler (Huang et al., 2020). Çalışma sonuçları literatüre benzerdir; bu sonuçlar hükümlüleri topluma yeniden entegrasyon sürecindeki zorlukları en aza indirmenin potansiyel bir yolunun, aile değerlerini güçlendirmek olabileceğini göstermektedir.

Çalışmada başka bir bulgu ise evli olan hükümlülerin eşlerinin eğitim düzeyi lise ve üstü olanların algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada eğitim düzeyi lise ve üstü olan hükümlülerin, algıladıkları sosyal desteğin diğerlerine kıyasla önemli ölçüde daha iyi olduğu belirlenmiştir (Dadi et al., 2019; Swanson, Lee, Sansone, & Tatum, 2012). Bu durum eğitim durumu yüksek olan kişilerin toplumsal ilişkileri ve sosyal desteğin önemini daha iyi kavramaları ve yakınlarına daha fazla özen göstermeleri ile ilişkili olabilir.

Çalışmada diğer bir bulgu, çocukluğunu geniş ailede geçiren ve yaşayan hükümlülerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek daha yüksekken aile içinde şiddet görenlerin arkadaş ve özel insan boyutunda algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha iyidir (Tablo 3). Aile desteği genel suçluluğun azaltılmasının yanı sıra suçun oluşturduğu olumsuz etkilerine karşı koruma sağlamada kritik öneme sahiptir. Yapılan bir çalışmada sosyal desteğin suç işleme olasılığını azaltmada önemli rol oynadığı belirlenmiştir (Dong & Krohn, 2017). Bu sonuç suç tekrarlarının önlenmesinde aile değerlerinin güçlendirilmesi ile toplumsal da uyumun artırabileceğini gösterebilir.

Çalışmada ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde psikolojik sorunlardan dolayı destek almayanların aileden algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca ceza infaz kurumunda kaldığı sürede ilk görüşme haricinde salıverme sonrası destek alanların algıladıkları sosyal destek daha yüksektir. Bu durum, sosyal desteğin hükümlülerde psikolojik iyilik hallerini ve toplumsal adaptasyonlarını artırmada koruyucu bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Tutuklular arasında daha önce depresyon, anksiyete gibi ruh sağlığı teşhisi konan bireylerde sosyal destek algılarının daha düşük olduğu ancak cezaevi sırasında ve sonrasında sosyal destek ağlarını güçlendirmeye yardımcı olmak için yapılan müdahalelerin ruh sağlıklarını iyileştirebileceği belirtilmiştir (Kjellstrand, Clark, Mannan, & Loan, 2022). Aslan ve ark.'nın (2019) madde kullanan hükümlüler ile yaptığı çalışmasında ise, bireylerin ailelerinden ve yakın çevrelerinden (arkadaş ve özel insan) algıladıkları sosyal destek artıçça depresyon düzeylerinin azaldığı saptanmıştır (Aslan, Arıca, & Karadaşlı, 2019). Bu sonuçlar, salıverme öncesinde yapılan sosyal destek çalışmalarının kişilerin psikolojik iyi oluşlarını artırmada ve suç tekrarını önlenmede koruyucu bir faktör olabileceğini göstermektedir.

Yapılan çalışmada hükümlülerin sosyal destek düzeyini önemli ölçüde etkileyen faktörlerden biri de ceza evinin bulunduğu ikametgahdır. Aile ve yakınlarının Ceza infaz kurumunun bulunduğu ilçede ve yakın ilde yer almaları hükümlülerin algıladıkları sosyal desteği daha iyi olduğu saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada kırsal kesimdeki mahpuslar, kentsel mahpuslara kıyasla daha düşük sosyal desteğe sahip olduğu belirlenmiştir (Dadi et al., 2019). Bunun nedeni, kırsal kesimdeki aile ve yakınlarının hükümlüyü ziyaret etmek için uzun mesafeler kat etmesi olabilir. Diğer sosyal destek değişkenlerine bakıldığında anne ve babaları tarafında ziyarete gelenlerin, her ay açık ve kapalı ziyarete gelenlerin ve aile yakınları ile her ay mektup il'e haberleşenlerin algıladıkları sosyal destek daha iyi saptanmıştır. Ravanoğlu tarafından yapılan çalışmada, yakınlarıyla her ay açık veya kapalı görüşme yapan ve iki haftada bir mektup ile haberleşen hükümlülerin algıladıkları sosyal destek puanlarının diğerlerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür (Ravanoğlu, 2018). Çoban ve Akgün'ün (2011) kadın hükümlüler ile yaptığı çalışmasında ise eşi tarafından sürekli ziyaret edilen mahkumların %66,7'sinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin diğerlerine kıyasla orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Çoban & Akgün, 2011). Bu sonuçlar, aile tarafından yapılan ziyaretlerin sosyal desteği artırmada güçlendirici bir mekanizma olarak etkisini ortaya koyabilir.

Yapılan çalışmada hükümlülerin genel olarak sosyal görünüş kaygı düzeyleri düşük olsa da kurs ve atölye çalışmalarına katılmayanların, aileleriyle farklı bölgede kalanların ve iki ayda bir mektup ile haberleşenlerin sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir (Tablo 4). Bu sonuçlar, hükümlüler içerisinde cezaevinde kaldıkları sürece sosyal destek ağlarını güçlendirmeye yardımcı olmak için hedeflenecek temel popülasyonları gösterebilir.

Çalışmada son olarak hükümlülerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal görünüş kaygısı hissetme düzeyleri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır. Hükümlülerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arttıkça sosyal görünüş kaygı düzeyleri azalmaktadır. Yapılan bir çalışmada, algılanan sosyal desteğin benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ile yüksek oranda ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Özcan et al., 2013). Aslan ve ark.'nın (2019) madde kullanan hükümlüler ile yaptığı çalışmasında, bireylerin ailelerinden veya yakınlarından (arkadaş ve özel insan) algıladıkları sosyal destek arttıkça depresyon düzeylerinin azaldığı belirtilmiştir. Bu bulgunun sonuçları literatüre benzer niteliktedir.

SONUÇ

Çalışmada cezaevinde kalan hükümlü bireylerin sosyal destek düzeyleri arttıkça sosyal görünüş kaygı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Çalışmada diğer önemli sonuç ise hükümlülerin aile ile yakın ilişkide olmaları sosyal destek algılarını olumlu etkilemiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarında bireylerin tahliye öncesi toplum entegrasyonunun sağlanması, suç tekerrürlerin önlenmesi ve cezaevinde uyumun sağlanması için profesyonel bir ekiple psikososyal destek ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Hükümlü bireylerin rehabilitasyonu sürecinde, birey merkezli bütüncül bir yaklaşım benimsenerek, sosyal destek programlarının tasarlanması önerilmektedir. Ayrıca, hükümlülerin iletişim ve ilişki becerilerinin geliştirilmesi için yüz yüze görüşmelerin yanı sıra,

teknolojik alt yapı hizmetleriyle (örneğin, görüntülü iletişim gibi) sosyal bağlarını sürdürmelerine olanak tanınabilir. Bunun yanı sıra cezaevlerinde kaldıkları süre boyunca, ce iş ve meslek edinme, çeşitli hobiler ve spor yapma imkanlarının sunulması, bireylerin topluma yeniden uyum süreçlerine katkı sağlayabilir. Ayrıca çeşitli protokollerin oluşturulması ve tahliye öncesi meslek edinmeleri açısından istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik makro düzeyde stratejik çalışmaların yapılması önemlidir. Dolayısıyla, bu süreçlerin multidisipliner bir ekip yaklaşımıyla ele alınması (sosyal hizmet uzman, psikolog, psikiyatrist ve hemşireler) ve bu iş birliğinin hükümlü bireylerin tedavi ve rehabilitasyon süreci boyunca devam etmesi önerilir. Aile ve sosyal yapının bireyler üzerinde oluşturmuş olduğu olumsuz etkileri azaltmak için farkındalık çalışmaları sürdürülebilir. Bu nedenle, cezaevlerinin mevcut koşulları dikkate alındığında, bu çalışmada elde edilen bulgular, tutuklu bireylerin yaygın psikososyal sorunlarının erken tespiti, müdahalesi ve gerekli tedavilerinin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma için Şırnak Üniversitenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu” tarafından 03.11.2021 tarih 2021/100 sayılı etik onay belgesi alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANLARI

Yazarlar bu çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

ÇATIŞMA BEYANI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırmanın yapılmasında finansal olarak herhangi bir destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmet, K. (2016). Sosyal görünüş kaygısı ile utangaçlık arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 95-106.
- Aksayan, M. (2022). Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçu (TCK m. 292-293). *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 236-301.
- Aslan, A., Arıca, O. T., & Karadaşlı, B. (2019). Madde kullanan hükümlü bireylerin algıladıkları sosyal destek ile depresyon arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 20(1), 1-11.
- Caravaca-Sánchez, F., & García-Jarillo, M. (2020). Perceived social support, resilience and consumption of psychoactive substances amongst inmates in prisons. *Rev Esp Sanid Penit*, 22(2), 75-79. doi:10.18176/resp.00013
- CTE. (2023). Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. www.adliscil.adalet.gov.tr Erişim Tarihi 11.10.2024

- Çıvgın, U., & Gün, Z. (2022). The Mediating Role of Perceived Social Support in the Relationship Between Psychological Resilience and Depression Level in a Sample of Prisoners. *Psychiatry Clin Psychopharmacol*, 32(2), 159-166. doi:10.5152/pcp.2022.21331
- Çoban, A. İ., & Akgün, R. (2011). Ankara kadın kapalı ceza infaz kurumunda kalan kadın hükümlülerin psikososyal durumlarının saptanması ve sosyal desteklerinin belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 63-78.
- Dadi, A. F., Dachew, B. A., Tariku, A., Habitu, Y. A., & Demissie, G. D. (2019). Status of perceived social support and its associated factors among inmate prisoners in Northwest Amhara, Ethiopia. *BMC Res Notes*, 12(1), 660. doi:10.1186/s13104-019-4696-z
- Doğan, T. (2010). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 151-159.
- Dong, B., & Krohn, M. D. (2017). The Protective Effects of Family Support on the Relationship between Official Intervention and General Delinquency across the Life Course. *J Dev Life Course Criminol*, 3(1), 39-61. doi:10.1007/s40865-016-0051-4
- Eker, D. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktor yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12, 17-25.
- Elagoz, F. Ö., & Çenesiz, G. Z. (2020). Ceza İnfaz Koruma Personelinin Yaşadığı Psiko-Sosyal Sıkıntılar Ve Çözüme Yönelik Psiko-Eğitim Önerileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44(1), 101-120.
- Görgülü, T., & Öntaş, Ö. C. (2013). Hükümlülerin Suç Davranışının Nedenlerine Ve Suç Davranışı Risk Faktörlerine İlişkin Düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 59-82.
- Huang, Y., Wu, R., Wu, J., Yang, Q., Zheng, S., & Wu, K. (2020). Psychological resilience, self-acceptance, perceived social support and their associations with mental health of incarcerated offenders in China. *Asian J Psychiatr*, 52, 102166. doi:10.1016/j.ajp.2020.102166
- İnan, K. (2020). Suça ve suçluya toplumsal damga: Niğde ili örneği. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4(Özel Sayı), 45-61.
- Kızmaz, Z. (2007). Cezaevinin ve hapsedmenin suçu engellemedeki etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(17).
- Kjellstrand, J. M., Clark, M. G., Mannan, I. A., & Loan, C. M. (2022). Social Support During Incarceration: Predictors of External Social Support for Incarcerated Individuals. *American Journal of Criminal Justice*, 1-21.
- Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş. C., & Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 3(3), 107-113.
- Özgenç, İ., & Bayraktarlı, İ. Y. (2019). İnfaz Kurumlarındaki Hükümlü Sayısındaki Artış Sorunu Ve Çözüm Önerisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1), 129-139.

- Ravanoğlu, A. (2018). *Ceza infaz kurumlarındaki mahkumlarda algılanan sosyal desteğin kurumdaki uyum ve ruhsal durum ile ilişkisinin incelenmesi*. Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Swanson, C., Lee, C.-B., Sansone, F. A., & Tatum, K. M. (2012). Prisoners' perceptions of father-child relationships and social support. *American Journal of Criminal Justice*, 37, 338-355.
- Wang, J., Mann, F., Lloyd-Evans, B., Ma, R., & Johnson, S. (2018). Associations between loneliness and perceived social support and outcomes of mental health problems: a systematic review. *BMC Psychiatry*, 18(1), 156. doi:10.1186/s12888-018-1736-5
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*: Detay Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2011). Tutuklu ve hükümlülerde umutsuzluk, ölüme ilişkin depresyon ve ölüm kaygısı ilişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 1-7. .

